

ROZLÚČILI SME SA S KOLEGOM Doc. PhDr. MARIÁNOM VIZDALOM, CSc. (28. 8. 1957 – 3. 5. 2023)

Annamária KÓNYOVÁ

doc. PhDr. Marián Vizdal, CSc.

Dňa 3. mája 2023 v skorých ranných hodinách po dlhej a zákernej chorobe nás navždy opustil kolega a významný odborník v oblasti pravekých dejín a archeológie doc. PhDr. Marián Vizdal, CSc.

Docent Marián Vizdal bol dlhoročným a uznávaným pedagógom Inštitútu histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity (IH FF PU). Vďaka svojej erudovanosti, zariadenosti pre výskum pravekých dejín východného Slovenska, ale aj osobným vlastnostiam si vyslúžil uznanie kolegov i študentov.

Doc. M. Vizdal sa narodil 28. augusta 1957 v Michalovciach. Gymnázium navštevoval vo svojom rodisku v rokoch 1972 – 1976, po jeho ukončení študoval v rokoch 1976 – 1981 odbor dejepis a filozofia na Filozofickej fakulte v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ) v Košiciach.

V rokoch 1981 až 1987 pôsobil v Zemplínskom múzeu v Michalovciach ako jeho odborný pracovník. Spolu s otcom PhDr. Jaroslavom Vizdalom, CSc., riaditeľom múzea, prispeli svojimi výskumami k prehĺbeniu poznatkov o pravekých dejinách východného Slovenska, najmä pravekého Zemplína.

V roku 1987 nastúpil na Katedru dejín FF UPJŠ v Prešove na post odborného asistenta a viedol semináre k dejinám praveku a k dejinám staroveku. Po odchode doc. PhDr. Gejzu Kočiša, CSc., do dôchodku sa od roku 1990 stali tieto disciplíny jeho nosnými vyučovacími predmetmi. Študentov si však získaval aj výberovými prednáškami o významných archeologických lokalitách na Slovensku i v strednej Európe, o antickej mytológii, o ľuďoch s kultúrou lineárnej keramiky, o staviteľstve v praveku, o prvotných a starovekých náboženstvách. Osobitnou problematikou, ktorá sa premietla do vyučovacieho procesu boli prednášky z muzeológie, ktorým M. Vizdal venoval osobitnú pozornosť.

Doc. M. Vizdal kládol dôraz na prax študentov, aby lepšie pochopili to, o čom im na hodinách pravekých dejín prednášal, aby rozumeli dobe, ba i ľuďom, ktorí pred nami žili tisícky rokov. Preto s veľkým zápalom organizoval archeologické výskumy na východoslovenských archeologických lokalitách a do nich zapájal študentov hlásiacich sa na túto zaujímavú činnosť. Podobne to bolo aj s prípravou a realizáciou odborných exkurzií po Slovensku, na Morave, v Čechách, Poľsku i Bulharsku a študenti sa radi hlásili aj na prax, aj na exkurzie, ktoré sa tak na historickom pracovisku filozofickej fakulty stali priam legendárnymi podujatiami plnými nezabudnuteľných zážitkov.

Exkurzia v r. 1999.

So študentmi pri archeologickom výskume r. 2014.

S dr. Marekom Nowakom z Jagelonskej univerzity v Krakove r. 2013.

sa o príčiny náhleho zániku bukovohorskej kultúry (asi pred 3900 rokmi p. n. l.), o prechod potiskej kultúry k nasledujúcej polgárskej kultúre (asi 3700 rokov p. n. l.), ale zaujímalo ho aj obdobie eneolitu na východnom Slovensku a problematika transkarpatských kontaktov v tomto období. V roku 1987 viedol záchranné výskumy na lokalitách Malé Raškovce, Slavkovce a Ižkovce. Svoj bádateľský záujem orientoval tiež na terénny výskum Šarišského podolia. Okrem toho systematicky a dlhoročne viedol archeologický výskum neolitických osád v Slávkovciach, Zálužiciach, Lúčkach, Moravanoch a naposledy v Ražňanoch.

Marián Vizdal si cez svoju zaoberanosť k pravekým a starovekým dejinám získaval študentov a tí sa potom k nemu hlásili pri voľbe témy záverečnej i diplomovej práce. Ako školiteľ odviedol desiatky bakalárskych i magisterských prác, ktoré neboli len jednoduchým kompilátom odbornej literatúry, ale vďaka výskumom, ktoré študenti realizovali pod vedením svojho školiteľa, prinášali aj nové poznatky z najstarších dejín východného Slovenska.

Doc. M. Vizdal sa vo svojej vedecko-výskumnej činnosti zameril na obdobie neolitu Východoslovenskej nížiny, fascinovala ho potiská kultúra a náleziská vo Veľkých Raškovciach, Ižkovciach, Čičarovciach, zaujímal

Prednáška pre študentov r. 2015.

Lokalita v Ražňanoch situovaná na vysokej pravobrežnej terase Torysy bola osídlená už v období mladšej doby kamennej (2. polovica 6. tisícročia p. n. l.). Záujem o tento priestor vyvrcholil v mladšom úseku doby rímskej v 3. – 4. storočí, keď bol súčasťou a centrom germánskeho osídlenia, spájaného s Vandalmi, a to bol nesporne impulz, aby sa tejto lokalite doc. M. Vizdal tiež venoval s jeho príslovečným zápalom pre poznanie našich najstarších dejín.

M. Vizdal udržiaval vedecké, ale aj priateľské kontakty s odborníkmi na mnohých domáciach (Nitra, Košice) a zahraničných vedeckých pracoviskách v Brne, Hradci Králové, Krakove. Osobitne treba vyzdvihnúť jeho spoluprácu s poľskými kolegami na projekte *Grupy wczesnorolnicze wschodniej Słowacji. Tłokulturowe kontakty transkarpackie – organizacja przestrzenna*.

Výsledkom jeho archeologických výskumov boli desiatky štúdií v domácich a zahraničných vedeckých časopisoch a zborníkoch (*Historica Carpathica*, *AVANS*, *Archeologický časopis*, *Eurasian Prehistory*, *Archeologické rozhledy*, *Saarbrücker Studien und Materialien zur Altertumskunde* a ďalšie), vedecké monografie alebo kapitoly vo vedeckých monografiách či vysokoškolská učebnica praveku *Sprievodca pravekom východného Slovenska*. Prešov 1995. Z odborných štúdií spomeňme napr. *Výskumy a nálezy Zemplínskeho múzea v Michalovciach*. In *AVANS* 1985; *Sídľisková jama s lineárnou keramikou v Zbudzi, okres Michalovce*. In *Historica Carpatica*, 21, 1990; *Správa zo slovensko-poľských archeologických výskumov v Slavkovciach*. In *AVANS* 1995; *Pottery finds*. In: *The early Linear Pottery Culture in eastern Slovakia*. ed.: J. K. Kozłowski, *Prace komisji Prehistorii Karpat, Tom 1, Kraków* 1997; v spoluautorstve s T. Kalickim, J. K. Kozłowskim a M. Nowakom: *A Settlement of the Early Eastern Linear Pottery Culture at Moravany (Eastern Slovakia): Palaeogeographical and Archaeological Perspective*. In *Environmental Archaeology in North-Eastern Hungary*. Ed. E. Gál, I. Juhász, P. Sümegi. „*Varia Archaeologica Hungarica*“ 18, Budapest: Archaeological Institute of the Hungarian Academy of Sciences, 2005 a mnohé ďalšie. Ako člena výskumného kolektívu figurovalo jeho meno v referáte poľských archeológov a spoluautorov na 29. stretnutí východoslovenských archeológov v Zemplínskom múzeu v Michalovciach 23. novembra 2022 pod názvom *Pochodzenie zabytków obsydianowych z wybranych stanowisk wczesnego neolitu na wschodniej Słowacji*.

Marián Vizdal získal v roku 1981 titul *Philosophiae doctor* (PhDr.), v roku 1996 obhájil kandidátsku prácu *Osídlenie Východoslovenskej nížiny v neskorom neolite* v odbore archeológia na Archeologickom ústave SAV v Nitre a za menom si pripísal titul CSc. V roku 2005 sa habilitoval v odbore história na FF PU prácou *Neolitické sídlisko v Zalužiciach a jeho význam pre počiatky roľníckeho osídlenia severovýchodného Potisia*.

Doc. PhDr. Marián Vizdal, CSc., sa okrem pedagogického pôsobenia angažoval aj v akademickom živote fakulty – bol členom akademického senátu FF a niekoľko rokov vedúcim Katedry najstarších dejín a dejín religii IH FF PU. Z odborných grémií, v ktorých sa angažoval, môžeme uviesť Slovenskú archeologickú spoločnosť i redakčnú radu zborníka *Východoslovenský pravek*.

Dňa 3. mája 2023 sa uzavrel jeho životný príbeh a 5. mája 2023 sa s ním rozlúčili jeho najbližší, kolegovia i priatelia zo Slovenska a zahraničia.

Češť jeho pamiatke!

Kolegovia z Inštitútu histórie FF PU